Humanities, Social Sciences and arts
Volume 12 Number 6 November – December 2019
Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

การศึกษาการดำเนินงานและถอดบทเรียนของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จังหวัดยโสธร

A Study of Work Performance and Lessons Learned of Community Family Development Center in Yasothon Province

Received: May 3, 2019
Revised: October 8, 2019
Accepted: October 15, 2019

ปิยวัฒน์ กิมะพงศ์ (Piyawath Kimapong)*
ศิวัช ศรีโภคางกุล (Siwach Sripokngkul)**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการเสนอผลการศึกษาการดำเนินงานและถอดบทเรียนของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร โดยมีรูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสืบค้นข้อมูลเอกสาร ตำราวิชาการ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ การสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานใน ศพค. ได้แก่ หัวหน้าคณะทำงาน ที่ปรึกษาและคณะทำงาน จำนวน 12 คน ผลการศึกษาได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ และถอดความจากบทสัมภาษณ์และรายงานผลด้วยการพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ศพค. ทั้ง 4 แห่ง มีรูปแบบการดำเนินการเชิงรุก กล่าวคือ ศพค.มีสำนักงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สะดวกต่อผู้ใช้บริการ ทั้งมีการจัดโครงการอบรมและจัดกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีผู้นำของชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รูปแบบของการดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการจัดอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันครอบครัวและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพของคนในครอบครัว ในบางพื้นที่พบว่ามีการลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัวเพื่อให้เข้าถึงปัญหาได้มากขึ้น และผลของการจัดกิจกรรมดังที่กล่าวมาทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวได้ง่ายและครอบคลุม ส่งผลให้ปัญหาภายในครอบครัวใน 4 ตำบลนี้มีจำนวนลดลง สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Student, Master of Public Administration Program in Public Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University, P_on_d.pp@hotmail.com, 0824826245
** รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor Dr., Teacher of College of Local Administration, Khon Kaen University, siwasri@kku.ac.th, 0810530570

ต่อกันเพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาด้านการใช้ความรุนแรงลดลงทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง 2) ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง เกิดผลสำเร็จได้เพราะมีคณะทำงานที่เข้มแข็ง เข้าใจถึงกระบวนการและจุดประสงค์ของโครงการ และใส่ใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ทั้งประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง ได้รับการประเมินให้มีผลการดำเนินงานในระดับดีเด่นและดี และ 3) ในด้านของข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของ ศพค. นั้นพบว่ามีปัญหาในเรื่องของงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการตามแผนดำเนินการที่กำหนดไว้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของ ศพค. และทำให้ไม่มีความต่อเนื่องและไม่สามารถดำเนินการให้ครอบคลุมต่อการจัดการปัญหาครอบครัวในทุกด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน, ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.), การพัฒนาสถาบันครอบครัว

Abstract

This article aimed to present the study of operation and lessons learned of the Community Family Development Center with the case study in Yasothon. The purposes are 1) To study the operation of the Community Family Development Center in Yasothon, 2) To study the factors of the successful operation of the Community Family Development Center in Yasothon, and 3) To study suggestions for the operation of the Community Family Development Center in Yasothon. The research was designed to be qualitative by collecting data from papers, academic textbooks, and interviews. The research instrument was in-deep interview. The target group was 12 operating officers in the Community Family Development Center including heads of the officers, supervisors, and officers. The results were gathered from analyses of information from academic textbooks and paraphrase of the interview and were reported with description.

The results illustrated as following details: 1) There were proactive operations in 4 branches of Community Family Development Centers. There were offices in local areas which were convenient for customers. Moreover, there were training programs activities organized to develop the quality of people in local areas by local leaders of communities and related corporations such as Health Promoting Hospitals in districts, Social Development and Human Security Volunteers (SDHSV), Village Health Volunteers (VHV). They provided fruitful knowledge for the family unit and there were activities to strengthen the relationship within family members. In some areas, the families were visited so the problems could be observed more

precisely. Finally, the results of the activities had people in the local areas get access to information and knowledge about the family unit more conveniently and thoroughly. Thus, the problems within families in 4 districts were reduced. Besides, the relationship of family members had been improved. Furthermore, the problems about violence were reduced and that entailed the strong family unit. 2) The factors that caused the operations of 4 branches of Community Family Development Center successful were the efficient teamwork, the understanding of the process and the purposes of the project, and attention to fix problems in their areas. Moreover, people in local areas mutually participated in the activities and related departments provided supports which caused the efficient operation of the project. Ultimately, all 4 branches received very good and good levels in the satisfaction survey. 3) For the suggestions of the operation of the Community Family Development Center, it was found that there were problems with insufficient funding to conduct the project as it had been planned. Hence, it caused discontinuity and incomprehensive problem-solving of the family unit.

Keywords: The Operation of Community Family Development Center, Community Family Development Center, Development of Family Unit

บทนำ

ครอบครัว คือ หน่วยที่เล็กที่สุดในสังคมแต่กลับมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อสังคม เพราะสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างคนเข้าสู่สังคม หากครอบครัวมีความเข้มแข็งก็จะทำให้สังคมเข้มแข็ง แต่กลับกันหากครอบครัวอ่อนแอก็จะเกิดปัญหา จากปัญหาครอบครัวสู่ปัญหาสังคม ทำให้สังคมมีความอ่อนแอเช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาที่เริ่มจากสังคมขนาดจุลภาคก่อให้เกิดปัญหาสังคมในระดับมหภาค ปัญหาครอบครัวจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ภาครัฐจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข (สุรีย์พร พันพึ่ง และมาลี สันภูวรรณ์, 2554) จากการศึกษา พบว่า ปัญหาครอบครัวเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยประกอบกัน อาทิ ปัญหาในด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ปัญหาด้านการใช้เวลาร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง และปัญหาที่เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ จากปัจจัยทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ทำให้แต่ละครอบครัวต้องเผชิญกับภาวการณ์ที่หลากหลาย ทั้งปัญหาที่เริ่มจากภายในครอบครัวเองที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ปัญหาด้านการเงิน จนถึงปัญหาจากภายนอกที่เกิดจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ยาเสพติดหรือการคบเพื่อนไม่ดี ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาต่อสถาบันครอบครัว หัวหน้าครอบครัวตลอดจนสมาชิกในครอบครัวมีความจำเป็นที่จะต้องพยายามปรับตัวและหาสมดุลเพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาครอบครัวให้ไปในทางที่ดีขึ้น (ประคิณ สุจฉายา และคณะ, 2548) ด้วยที่ว่าสถาบันครอบครัวตามวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้นมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัวอย่างชัดเจน โดยผู้ชายจะเป็นผู้นำและเป็นใหญ่ในบ้าน ทำให้บางครั้งเกิดการข่มเหงรังแกคนในครอบครัว จนทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามมา (รัชนีกร เศรษโฐ,

2528) แสดงให้เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวนั้นมีหลายสาเหตุ อาจจะเกิดขึ้นเพราะสมาชิกในครอบครัวเอง หรือเพราะสภาพแวดล้อมของสังคมก็เป็นได้เช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงเล็งเห็นปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย แต่ด้วยสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหน่วยเล็กของสังคมซึ่งมีความละเอียดอ่อนต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด จำเป็นต้องมีหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่ทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย จึงมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงมายังท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดการบริการสาธารณะในด้านครอบครัว (โกวิทย์ พวงงาม, 2546) ทำให้เกิดศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ขึ้นมา เป็นการดำเนินงานภายใต้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวตามนโยบายของรัฐบาล ในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่นเข้มแข็ง และเป็นหน่วยพื้นฐานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560) ขณะนี้ประเทศไทยมีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 7,011 ศูนย์ แต่ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของกรมกิจการสตรีฯ มีเพียง 929 ศูนย์เท่านั้น (มติชนรายวัน, 2559) คิดเป็น 13 เปอร์เซ็นต์จากจำนวนทั้งหมด ตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัญหาในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องการลดปัญหาครอบครัวได้ จึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านอื่นเพิ่มขึ้นมากกว่าเป็นการลดปัญหาอันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการเริ่มโครงการ

ในบทความฉบับนี้เป็นการเสนอผลการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธรและศึกษาปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธรประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลในระดับดีเด่นและดีและข้อเสนอแนะอื่นที่เป็นแนวทางให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอื่นได้นำไปปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากจังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มี ศพค. ที่ได้รับเลือกให้ได้รับการประเมินการดำเนินงานว่าอยู่ในระดับดีเด่นและดีถึง 4 แห่งในจังหวัดเดียว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของ ศพค. ทั้ง 4 แห่งดังกล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานที่ทำให้ ศพค. ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการรวบรวมข้อมูล (Qualitative Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จาก 2 วิธีการ ได้แก่ วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานครั้งนี้ คือผู้ที่ปฏิบัติงานภายใน ศพค. ประกอบด้วย ผู้บริหาร ที่ปรึกษา และ ผู้ปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ 4 ตำบลของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธ จังหวัดยโสธร ตำบลบากเรือ อำเภอมหาชนะชัย ตำบลหนองเรือ อำเภอเมืองยโสธร ตำบลเดิด อำเภอเมืองยโสธร มีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารทั้งในเชิงปฐมภูมิ ทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท ประกอบไปด้วย 1) งานวิชาการ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน หนังสือตำรา วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รายงานการวิจัย รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบล เช่น ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ฐานข้อมูลออนไลน์ ระบบคลังข้อมูลงานวิจัยไทยออนไลน์ ตลอดจน สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2) เอกสารของทางราชการ ได้แก่ รายงานประจำปี จดหมายข่าว วารสารแผนพัฒนาต่าง ๆ รายงานประจำปี ตลอดจนเอกสารต่างที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบล 3) ระเบียบกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบล

2. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Structural Interview) และได้มีการออกแบบโครงสร้างของคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในด้านการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นข้อมูลที่มีความละเอียด น่าเชื่อถือ ครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร คณะที่ปรึกษา และคณะทำงาน ทั้งหมด 12 คน จาก 4 ตำบล โดยแบ่งเป็นตำบลละ 3 คน ดังนี้ ผู้บริหาร 1 คน ที่ปรึกษา 1 คน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 1 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยบันทึกข้อมูลโดยย่อ

จากเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลข้างต้น สามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินการรวบรวมออกเป็น 2 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือการค้นคว้าและศึกษาข้อมูลด้านเอกสารทั้งเชิงปฐมภูมิ ทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลและฐานข้อมูลต่าง ๆ

ขั้นตอนที่สอง คือการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดในเชิงลึกที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ครอบคลุมการตอบคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้มากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกให้สัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำบทสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แหล่ง ที่ปฏิบัติงานภายใน ศพค. อันได้แก่ ผู้บริหาร ที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน มาวิเคราะห์ผนวกรวมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมและครบถ้วนของการดำเนินงานของ ศพค. และนำเสนอโดยการพรรณนาความ ที่ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) มาแล้ว

ผลการศึกษา

1) ข้อมูลทั่วไป กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 12 คน แบ่งเป็นเพศชาย 7 คน และเพศหญิง 5 คน ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะทำงาน จากทุกแห่งที่ไปสัมภาษณ์คือเพศชายทั้งหมด โดยมีผู้จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1 คน จบการศึกษาในระดับมัธยมตอนปลาย 2 คน และจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี 1 คน อายุเฉลี่ย 67.5 ปี ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาในศูนย์ฯ จบการศึกษาในระดับมัธยมตอนปลาย 2 คน และจบการศึกษาในระดับปริญญาโท 2 คน อายุเฉลี่ย 56.3 ปี และคณะทำงานในศูนย์ที่เป็นตัวอย่างในการสัมภาษณ์ จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 คน และจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี 2 คน มีอายุเฉลี่ย 50.5 ระยะเวลาการปฏิบัติงานของทุกคน คือ 6.5 ปี

2) การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร พบว่า จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวมาจาก ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในทุกมิติ อาทิ ปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครครัว เป็นต้น ทำให้เกิดนโยบายของภาครัฐผ่านกรมพัฒนาสังคมที่ออกมาเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาทุกด้านที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัว เป็นการดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชนที่มาจากตัวแทนชุมชน ในรูปแบบของอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมกันดูแลชุมชนของตนเอง เกิดเป็น "คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน" โดยอยู่ในความดูแลและความสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีการคัดเลือกบุคลากรเพื่อมาเป็นคณะทำงาน จากการประชุมเครือข่าย การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านและจากการเลือกของประชาชนในพื้นที่เองเพื่อหาบุคคลที่เหมาะสมตามกระบวนการประชาคม โดยคุณสมบัติในการคัดเลือกคณะทำงานจะเน้นหาผู้ที่มีจิตใจเมตตา มีจิตอาสา มักทำงานเพื่อส่วนรวมและชอบช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งต้องมีวุฒิภาวะ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัวเป็นอย่างดี ซึ่งโครงสร้างของ ศพค. นั้น ประกอบไปด้วยคณะทำงานทั้งหมด 9 – 15 คน โดยจะมีตำแหน่งและหน้าที่ คือ หัวหน้าคณะทำงาน หน้าที่หลักคือติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอก หรือกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เลขานุการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของ ศพค. เหรัญญิก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูและเงินที่ใช้จ่ายภายใน ศพค. นายทะเบียน ทำหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกของ ศพค. คณะทำงาน ทำหน้าที่ตามที่ได้รับหมอบหมายหรือตามแผนดำเนินงาน และที่ปรึกษา ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านวิชาการที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการตามแผนดำเนินงาน โดย คณะทำงานของ ศพค. ทุกคนจะมีวาระคราวละ 4 ปี เมื่อครบวาระต้องมีการตั้งคณะทำงานขึ้นมาใหม่ และสมาชิกใน ศพค. ก็คือ สมาชิกในชุมชนนั้นๆ ในด้านงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานได้รับปีละ 1 ครั้ง มีความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินงานเพราะได้รับการสนับสนุนจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ทำให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อความต้องการ มีการแบ่งภาระงานอย่าง

ชัดเจน โดยคณะทำงานมีรูปแบบดำเนินงานในการสำรวจปัญหา โดยทำแบบสำรวจและแบบสอบถาม วางแผนการดำเนินงาน และมีการประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน หรือเครือข่ายที่เป็นภาคประชาชนอื่นเพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการอยู่ 3 กลุ่ม ได่แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวปกติ และกลุ่มครอบครัวมีปัญหา มีขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลแผนการบริหารราชการแผ่นดิน อาทิ การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาครอบครัว ได้แก่ การร่วมมือกับกรรมการชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จัดทำโครงการและกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวนั้น ศพค. และเครือข่าย ร่วมมือกันจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาครอบครัวในแต่ละด้าน โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านครอบครัวในชุมชน ทั้งการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้จากเครือข่าย การจัดกิจกรรมเสริมสร้างสัมพันธภาพของคนในครอบครัว การลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัว

“...เราเห็นว่าหากรอให้ชาวบ้านเขาเข้ามาปรึกษาเราแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจจะทำให้เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาช่วยได้อย่างทันท่วงที และดูเหมือนจะไม่สนใจปัญญาที่เกิดขึ้นในชุมชน เราจึงตัดสินใจที่จะลงไปให้คำปรึกษาชาวบ้านถึงที่ โดยการออกตรวจ ออกสัมภาษณ์ตามบ้านแต่ละหลังที่เข้าข่ายว่าบ้านหลังนี้มีปัญหาในด้านครอบครัวที่เราจะสามารถยื่นมือเข้าไปช่วยแก้ปัญหาได้ ทำให้เขาเห็นว่าเราใส่ใจดูแลเขาจริง ๆ เขาก็จะเริ่มกล้าเล่าปัญหา และไว้ใจให้เราช่วยหาทางแก้ปัญหาให้ วิธีการเช่นนี้ตนเห็นว่าหากทุกที่สามารถนำไปปฏิบัติปัญหาครอบครัวก็อาจจะลดน้อยลงเหมือนกับชุมชนนี้เช่นเดียวกัน...”หนึ่งในคณะปฏิบัติงานของตำบลในเมือง อ.เมือง จ.ยโสธร กล่าว

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดผลในทางบวก กล่าวคือ เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ให้กับครอบครัว ทำให้หลังจากจัดกิจกรรมไปแล้วครอบครัวของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสัมพันธ์ภายในในครอบครัวแข็งแรงขึ้น สามารถลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างจริงจัง และลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยได้ ซึ่งการวางแผนการดำเนินงานของ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง นั้นมีการวางแผนโดยการจัดประชุมภายในคณะทำงานอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อ 1 เดือน และบางกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางคณะทำงานก็จะประชุมร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายอื่น เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการวางแผนดำเนินการ จากจุดแข็งที่คณะทำงานร่วมมือและตั้งใจทำงานอย่างเข้มแข็ง ทั้งภาคชุมชนและองค์กรเครือข่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั้ง 4 ศูนย์ ประสบผลสำเร็จอย่างมาก แต่ทั้งนั้นยังพบจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไขคือในด้านของงบประมาณที่จำเป็นต่อการดำเนินการนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้บางโครงการที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินงานและการติดตามผลนั้นไม่สามารถจัดทำได้อย่างเต็มที่และยากต่อการสืบต่อโครงการให้มีความต่อเนื่อง

3) การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดยโสธร พบว่าการดำเนินงานของศพค. ทั้ง 4 แห่งนั้น ทำหน้าที่ที่สำคัญในการเป็นศูนย์กลางของสถาบันครอบครัว โดยดำเนินการไปในลักษณะและรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวของสมาชิกในชุมชน โดยปัจจัยที่ทำให้ ศพค. ทั้ง 4 แห่งเกิดความสำเร็จที่สำคัญ ในข้อแรกคือการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อทำการสำรวจและจัดทำข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงความต้องการและเพื่อหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากนั้นเป็นปัจจัยตัวที่สอง คือเมื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการแล้ว ศพค. จึงได้จัดทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องต่อความต้องการของสมาชิกและเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด โดยแผนการดำเนินงานนั้นเน้นไปที่รูปแบบของการทำกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง พร้อมแก้ไขปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง ถือว่าเป็นปัจจัยที่สามที่เป็นการทำงานเชิงรุก และมีเป้าหมายชัดเจนที่ต้องการลดปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาด้วยความเข้าใจและใส่ใจต่อคนในชุมชน

“...ผมคิดว่าสิ่งที่เรา (ศพค. 4 แห่ง) เหมือนกันอย่างมากคือ เราไม่รอให้ชาวบ้านเข้ามาหาเราแล้วมาเล่าปัญหาให้เราฟัง แต่เราเป็นคนเข้าไปหาชาวบ้านเอง จัดกิจกรรมให้เขาและเรามีส่วนร่วมในกิจกรรมเดียวกัน เพื่อสร้างความไว้ใจและความคุ้นชิน โดยสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่เราคล้ายกันคือ เรามีเกณฑ์คัดเลือกเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ต้องเป็นคนใจดีมีเมตตา ใจกว้างพร้อมจะเปิดใจรับฟัง เพราะลักษณะการดำเนินงานของเราคือ เราไม่ตัดสินครอบครัวของเขา แต่เรารับฟังและช่วยแนะแนวทางออกที่ดีที่สุด ให้เขาเป็นคนเลือกและตัดสินใจเอง เห็นได้ชัดว่าการแก้ปัญหาเช่นนี้ช่วยแก้ปัญหาด้านครอบครัวในชุมชนของเรานั้นให้ลดลงกว่าแต่ก่อนเยอะ...”
หนึ่งในคณะปฏิบัติงานของตำบลเดิด อ.เมือง จ.ยโสธร กล่าว

จากการดำเนินงานที่มีการจัดอบรมหรือจัดโครงการที่ส่งเสริมสัมพันธภาพภายในครอบครัว ทั้งมีการสัมภาษณ์และการลงพื้นที่สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อให้สามารถเข้าถึงปัญหาได้มากขึ้น เพราะแต่ละครอบครัวจะมีปัญหาที่แตกต่างกันไป การลงพื้นที่นี้ทำให้คณะทำงาน ทราบว่าในแต่ละครอบครัวพบเจอกับปัญหาอะไรบ้าง จากนั้น คณะทำงานจึงนำปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าที่ประชุมเพื่อหารือแนวทางการแก้ไขปัญหา หากเป็นปัญหาเฉพาะด้าน อาทิ ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยติดเตียง เป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาช่วยในการอบรมและให้ความรู้ต่อการแก้ไขปัญหานี้ ไม่เพียงแต่เรื่องปัญหาการดูแลผู้สูงอายุ หรือการดูแลผู้ป่วยที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ แต่ในปัญหาทุกด้าน ศพค.จะทำงานร่วมกับเครือข่ายที่เป็นองค์กรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานที่ศพค.ได้กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวในชุมชนของตนเอง ถือเป็นความพยายามดำเนินงานที่มุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมและชุมชนให้ดีขึ้นยิ่งกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ศพค. ทั้ง 4 แห่งนี้ ได้รับการประเมินให้มีผลการดำเนินงานในระดับดีเด่นและดี

4) การสำรวจข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัด พบว่าปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในการดำเนินการของ ศพค. คือได้รับการจัดสรรงบประมาณมาไม่เพียงพอต่อความต้องการในการจัดโครงการต่าง ๆ แม้ ศพค. จะเป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งบประมาณที่ได้รับนั้นมาจากส่วนกลาง โดยได้รับมาปีละ 1 ครั้ง จำนวนงบประมาณนั้นขึ้นอยู่กับการทำแผนการดำเนินงานเพื่อของบประมาณสนับสนุน ทำให้หากมีโครงการอื่นที่สำคัญหรือจำเป็นเร่งด่วนเพิ่มเติมเข้ามาในรอบปีนั้น จะทำให้งบประมาณที่ได้รับมานั้นไม่เพียงพอ เพราะหากจะให้ ศพค.ตัดกิจกรรมหรือโครงการที่จำเป็นเร่งด่วน อาทิ กิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับทางราชการที่กำหนดให้ทุกหน่วยงานและภาคประชาสังคมต้องดำเนินงานร่วมกัน ออกไปก็ไม่สามารถทำได้ หรือจะให้ ศพค. เลือกตัดกิจกรรมหรือโครงการตามแผนดำเนินงานที่ของบประมาณนั้นไปก็ไม่สามารถทำได้เช่นเดียวกัน เพราะเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ ศพค. ต้องจัดทำแผนรายงานการดำเนินงานตามแผนของบประมาณ

“...พวกเราเมื่อได้มาอยู่ตรงจุดนี้ ก็พร้อมที่จะทำงานเพื่อพี่น้องในชุมชนทุกคน พร้อมที่จะแก้ไขปัญหาและผลักดันให้สถาบันครอบครัวในชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่ปัญหาคือ งบประมาณที่เราได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน เพราะเราได้รับงบประมาณมาปีละครั้งเท่านั้นและหากจำนวนเงินที่ได้รับการจัดสรรมาหมดไปก็ไม่สามารถเบิกจาก อปท.หรือหน่วยงานไหนได้อีก ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องได้ ส่งผลกระทบต่อการติดตามผลการดำเนินงานเพราะการจัดโครงการที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้บางโครงการต้องเริ่มนับหนึ่งใหม่ทุกปี ...”

หนึ่งในคณะปฏิบัติงานของตำบลหนองเรือ อ.เมือง จ.ยโสธร กล่าว

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินงานของ ศพค. ในกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของการดำเนินงานหรือต้องติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการเก็บข้อมูลหลังการทำกิจกรรมว่ามีความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถดำเนินการให้ครอบคลุมต่อการจัดการปัญหาครอบครัวในทุกด้านให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าประสงค์ในการก่อตั้งศูนย์พัฒนาชุมชน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนกลางควรจัดสรรงบประมาณให้เพิ่มขึ้นจากเดิม หรือให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่เพื่อประโยชน์ต่อการจัดทำกิจกรรมในการพัฒนา เสริมสร้างสถาบันครอบครัวไทยให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และแก้ไขปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้ลดน้อยลง

ข้อสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะทำงาน ที่ปรึกษา และคณะทำงาน พบว่า ระดับการศึกษาไม่ใช้ปัจจัยสำคัญในการดำรงตำแหน่ง กล่าวคือ ในกรณีผู้ที่ถูกเลือกให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะทำงานในแต่ละชุมชน 75% คือผู้ที่มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ทุกคนที่ถูกเลือกล้วนแต่เป็นผู้อาวุโสที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากศูนย์ฯ ถูกตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นผู้ที่จะเป็นคนกลางแก้ไขปัญหาในแต่ละเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัวได้ต้องเป็นคนที่ชุมชนในความเคารพและยินยอมจะทำตามคำแนะนำของหัวหน้าคณะทำงาน ทั้งในการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาของศูนย์นั้นมีทั้งผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาโทและผู้จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคนชุมชนที่อาจจะมีความคิดที่แตกต่างกันไปบ้างในประเด็นของการให้ความสำคัญเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของที่ปรึกษาศูนย์ แต่สิ่งที่ทุกศูนย์มีความทัศนคติเดียวกันคือผู้ที่ดำรงตำแหน่งในศูนย์ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งใดจะต้องเป็นผู้ที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั้ง 4 แห่ง นอกจากจะดำเนินงานด้วยตนเองแล้วยังมีการขอความร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันจัดทำโครงการต่าง ๆ ตั้งแต่ในขั้นตอนการประชุมเพื่อวางแผนโครงการที่จะจัดขึ้นหลังจากที่ได้รับฟังและศึกษาปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน อาทิ การร่วมมือกับกรรมการชุมชน (อสม.) ในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาครอบครัวในแต่ละด้าน โดยการดำเนินงานของทุกศูนย์ฯ เป็นไปในทางเดียวกันคือ มักจะจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านครอบครัวในชุมชนเสมอ ทั้งการจัดอบรมให้ความรู้จากเครือข่าย การลงพื้นที่เพื่อสอบถามและสังเกตการปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาทางออกที่เหมาสมและดีที่สุดสำหรับสถาบันครอบครัว โดยการดำเนินงานจะเน้นที่การคงอยู่ของสถาบันครอบครัว ร่วมแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขเพียงลำพังโดยการให้คำปรึกษา พัฒนาและ

ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งในระยะยาว และหากได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อการดำเนินงานจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการค้นคว้าและการวิเคราะห์การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1) การดำเนินงานของ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง มีรูปแบบการดำเนินการเชิงรุก โดยถือว่าหน่วยงานของตนเองเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้มแข็งและลดปัญหาครอบครัวให้กับสถาบันครอบครัวในชุมชนของตนเอง มีสำนักงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่สะดวกต่อการเข้ามาติดต่อ ทั้งมีการจัดโครงการอบรมและจัดกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำของชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรูปแบบของการดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการวางแผนการดำเนินงานที่ได้มากจากการประชุมของคณะทำงานซึ่งได้ข้อมูลปัญหาครอบครัวในชุมชนมาจากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ทำให้คณะทำงานทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการดำเนินงานนั้นเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการจัดอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันครอบครัวและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพของคนในครอบครัว ในบางพื้นที่พบว่ามีการลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัวบ่อยครั้ง เพื่อให้เข้าถึงปัญหาและสามารถติดตามผลดำเนินการที่เคยจัดทำมาแล้วได้มากขึ้น และผลของการจัดกิจกรรมดังที่กล่าวมานั้นทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวได้ง่ายและครอบคลุม ทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นก็ส่งผลให้ปัญหาภายในครอบครัวใน 4 ตำบลนี้มีจำนวนลดลง สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัวในด้านอื่น ๆ ลดลงทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง ซึ่งการลดปัญหาครอบครัวนี้ส่งผลโดยตรงต่ออัตราปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น เพราะครอบครัวเข้มแข็งขึ้นทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่มีปัญหา ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและปัญหาสังคมก็ลดน้อยลงตามไปด้วย

2) ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของ ศพค.ทั้ง 4 แห่ง ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยประกอบกัน ปัจจัยแรกคือ คณะทำงานทำงานอย่างด้วยความใส่ใจ โดยจัดให้มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น ทำให้คณะทำงานทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดปัจจัยที่สองคือเมื่อทราบถึงปัญาแล้วคณะทำงานจะร่วมกับองค์กรเครือข่ายอื่นในการประชุมการวางแผนการดำเนินงานจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น และปัจจัยที่สามคือ ในรูปแบบของการดำเนินงานนั้นคณะทำงานจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนในด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหาครอบครัวที่เกิดในชุมชนอย่างเต็มที่ ผ่านการดำเนินงานของคณะทำงานที่มีความกระตือรือร้นอยากเห็นชุมชนเปลี่ยนแปลง จากวิสัยทัศน์ของคณะทำงานที่ต้องการแก้ไขปัญหาครอบครัวและพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้ครอบครัวสมาชิกสามารถสร้างความเข้มแข็งภายในสถาบันครอบครัวของตนได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาภายในครอบครัวของตน และรู้จักการป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวภายในชุมชนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมของคณะทำงาน ของ ศพค. ทั้ง 4 แห่งนี้ ซึ่งสิ่งนี้จะกลายเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความอบอุ่น สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สามารถดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการอย่างถูกวิธี และสิ่งนี้ได้ส่งผลทางบวกต่อความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสังคมน่าอยู่ต่อไป บทเรียนที่สำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้คือทำให้ทราบว่าผลสำเร็จที่เกิดขึ้นของ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง คือคณะทำงานเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้ ศพค.ทั้ง 4 แห่งได้รับรางวัล เพราะคณะทำงานมีความเข้าใจถึงกระบวนการการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการจัดตั้ง ศพค. และใส่ใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ ศพค. ทั้ง 4 แห่ง ได้รับการประเมินให้มีผลการดำเนินงานในระดับดีเด่นและดี

3) ในปัจจุบันนี้ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ได้มีเพียงด้านเดียว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความละเอียดอ่อนในด้านของการบริหารและจัดการ การมองปัญหาครอบครัวและแก้ปัญหาไปเพียงด้านเดียวนั้นย่อมไม่ทำให้การแก้ไขปัญหาครอบครัวมีประสิทธิภาพ ศูนย์พัฒนาครอบครัวจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อการดูแลและช่วยแก้ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และด้วยการที่ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยของสังคมจึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐต้องกระจายอำนาจลงมาสู่ท้องถิ่นให้ดูแลและบริหารจัดการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวเองเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนและสถาบันครอบครัวได้มากที่สุด ทำให้ ศพค. มีอยู่ในทุกชุมชนของประเทศไทย โดยอยู่ในความดูแลและควบคุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในส่วนของงบประมาณในการดำเนินงานของ ศพค. ทุกแห่งนั้นจะได้รับมากจากการเขียนแผนดำเนินงานไปยังส่วนกลางเพื่อของบประมาณแบบปีต่อปี หมายความว่า ศพค. จะได้รับงบประมาณจากส่วนกลางมาปีละ 1 ครั้ง และบางครั้งงบที่ได้รับมาก็ไม่เพียงพอและไม่สามารถของบสนับสนุนเพิ่มเติมได้อีก แม้จะสามารถขอแรงหรืออุปกรณ์สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนถิ่นหรือองค์กรเครือข่ายอื่นได้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินการจัดกิจกรรมของ ศพค. ที่บางโครงการต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการติดตามผลการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการแก้ปัญาหาครอบครัวทีเกิดขึ้นในชุมชนและอีกประการที่สำคัญคือส่งผลต่อการประเมินผลการดำเนินงานของ ศพค. เพราะผลสำเร็จของการดำเนินงานจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถของ ศพค. ดังนั้นในส่วนของข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของ ศพค. คือ การปรับปรุงในด้านการบริหารจัดการงบประมาณที่ไม่เพียงพอนี้ ซึ่งปัญหานี้ต้องได้รับการแก้ไขทั้งจากหน่วยงานรัฐส่วนกลาง และ ศพค. ด้วย โดย ศพค.ต้องทำเรื่องรายงานไปยังหน่วยงานส่วนกลางเพื่อชี้แจงเรื่องการของบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อที่หน่วยงานส่วนกลางจะได้เข้าใจถึงปัญหาของ ศพค. และจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่อไป

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1) การดำเนินงานของ ศพค. ทั้ง 4 แห่งนี้ถึงแท้จะประสบผลสำเร็จจนทำให้ได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับดีและดีเด่น แต่ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในด้านของงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความต่อเนื่อง แต่ด้วยงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นไม่เอื้อให้โครงการสารถดำเนินต่อไปได้ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ศพค. จึงต้องพิจารณาในเรื่องของการจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อของบประมาณ เพื่อให้ได้งบสนับสนุนมาในจำนวนที่เหมาะสมและเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเชิงลึกถึงการปฏิบัติงานในแต่ศูนย์พัฒนาครอบครัวว่ามีขั้นตอนการปฏิบัติงานกี่ขั้นตอน ศึกษาการวัดผลการตอบรับจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่ควรแก้ไขของหน่วยงานนี้

2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวที่ไม่ได้รางวัลประเมินการดำเนินงาน เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา

Reference

Archavanitkul k. læ Pramot prasat kun (2005) . prachakon læ sangkhomsongphanharoisisippæt : prachakon khong prathet Thai Na Pho.So. 2005. Nakhon Pathom : samnakphim prachakon læ sangkhom .

Hiranto, U. (1982) . kan pokkhrong thongthin . Krung Thep... : ʻodian sato

Khongsakon, R. (2007) . kandamnoen ngan khrongkan phænngan nuai chatkan khwamru ruang khwamrunræng nai khropkhrua pi thi 1. Krung Thep... : samnakngan kongthun sanapsanun kansang soem sukkhaphap (สสส.)

Konsettho, R. (1985) . khrongsang sangkhom læ watthanatham Thai . Krung Thep... : thaiwatthanaphanit

Phanphung, S. læ mali sanphuwan . (2011) . prachakon læ sangkhom : chut plian prachakon chut plian sangkhom Thai . Nakhon Pathom : sathaban wichai prachakon læ sangkhom mahawitthayalai Mahidon .

Phuangngam, K. (2003) . karok ra cha ya ʻam na cho hai kæ ʻongkon pokkhrong suan thongthin tam ratthammanun hæng ratchaʻanachak Thai . Krung Thep... : winyuchon .

Prasatkun, P. læ Patthama wa phatthanawong . (2012) . sathanakan prachakon khong prathet Thai Pho.So. 2012. Nakhon Pathom : samnakphim prachakon læ sangkhom

Samakhom khropkhrua suksa hæng prathet Thai læ sathaban hæng chat phua kanphatthana dek læ khropkhrua mahawitthayalai Mahidon . (2012) . kansuksa læ samruat sathanakan suk phawa khropkhrua Thai pi Pho.So. 2552-2554. [Mo.Po.Tho.]

Samnakngan kitchakan sattri læ sathaban khropkhrua . (2017) . kanphatthana khropkhrua.Krung Thep... : krasuang kanphatthana sangkhom læ khwammankhong khong manut

Sutchaya, P. læ khana . (2005) . khropkhrua læ chumchon . sathaban wichai rabopsatharanasuk . Krung Thep... : sapha kanphayaban .

Tanachai, W. (2004) karok ra cha ya ʻam na cho su ʻongkon pokkhrong suan thongthin . Phim khrang thi 5. Krung Thep... : rongphim ʻe phi krapfik disai læ kanphim